

Prof. Jeffrey D. Sachs

Jeffrey D. Sachs, Columbia Üniversitesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Profesörü, Sağlık Politikası ve Yönetimi Profesörü ve Dünya Enstitüsü Direktörüdür. Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne Milenyum Kalkınma Hedefleri konusunda Özel Danışmanlık yapmaktadır.

Sağlık ve eğitim için ne kadar kaynak ayrılmalı?

Sağlık alanında yapılan küresel yardım tutarı yıllık 25 milyar dolar kadardır. Bunlar sadece yaklaşık rakamlar olmakla beraber her yıl altı milyon ölümü önlemek için yıllık 25 milyar dolara daha ihtiyacımız vardır. Bu konunun daha ucuz bir çözümü yoktur.

2015 yılında, gelişmekte olan ülkelerin neredeyse tümünde beş yaşın altındaki yaklaşık 5.9 milyon çocuk kolayca önlenebilen veya tedavi edilebilen sebeplerle yaşamını kaybetti. Ve son tahminlere göre ortaokul seviyesinin başlarındaki 110 milyon çocuk dahil 200 milyon küçük çocuk ve genç, yoksulluk nedeniyle ilk ya da ortaokula gitmiyor. Her iki durumda da küresel düzeyde mütevazı bir maddi destek sağlanarak kitlelerin mağduriyetine son verilmesi mümkün. Yoksul ülkelerdeki çocuklar zengin ülkelerde neredeyse tamamen ortadan kaldırılmış olan sağlıksız doğumlar, aşıyla önlenebilen hastalıklar, düşük maliyetle tedavi edilebilen sıtma gibi enfeksiyonlar ve kötü beslenme gibi sebeplere bağlı olarak ölmektedir.

Ölümler sona erdirilmeli

Erdemli bir dünyada, bu ölümlerin sona erdirilmesi için elden gelen bütün gayretin gösterilmesi gerekir. Aslında, dünya halkı gönülsüzce çaba sarf etmiştir. Hastalıkların kontrol altına alınması için ayrılarak AIDS, Verem ve Sıtma ile Mücadele Küresel Fonu gibi yeni kurumlara aktarılan ilave küresel fon sayesinde küçük çocukların ölüm oranı 1990 yılında kaydedilen 12.7 milyon rakamının yarısının biraz altına düşmüştür. Böyle bir maddi kaynağı 2000 yılında ilk kez önerdiğimde, kuşkucular daha fazla paranın hayat kurtarmayacağını söyledi. Ama Küresel Fon bu kuşkucuları haksız çıkardı, AIDS, verem ve sıtma kaynaklı milyonlarca ölümü daha fazla para önledi. Para doğru kullanılmıştı.

Çocuk ölümlerinin sıfıra yaklaşması yerine 5.9 milyona düşmüş olmasının sebebi dünyanın gerekli maddi kaynağın sadece yaklaşık yarısını temin etmiş olmasıdır. Çoğu ülke sağlık gereksinimlerini kendi bütçelerinden karşılayabilir durumdayken, en yoksul ülkeler bundan acizdir.

ABD şu an GSMH'nin yaklaşık % 5'ini ya da yıllık yaklaşık 900 milyar doları, (Pentagon, CIA, gaziler ve diğerleri gibi) askeri harcamalara ayırmaktadır. Bunun en az 90 milyar dolarını kalkınma yardımına aktarabilir ve aktarmalıdır.

Bu finansman boşluğunu kapamak için yılda 50 milyar dolar civarında küresel yardıma ihtiyaçları vardır. Sağlık alanında yapılan küresel yardım tutarı yıllık 25 milyar dolar kadardır. Bunlar sadece yaklaşık rakamlar olmakla beraber, her yıl altı milyon ölümü önlemek için yıllık 25 milyar dolara daha ihtiyacımız vardır. Bu konunun daha ucuz bir çözümü yoktur.

Benzer hesaplamalarla tüm çocukların en azından lise eğitimi alması için gereken küresel maddi kaynağı da belirleyebiliriz. UNESCO dünyada herkese lise eğitimi verebilmek için gereken sınıf, öğretmen ve malzemelerin artan maliyetlerini karşılayacak küresel eğitimin "finansman açığını" kabaca 39 milyar dolar olarak hesaplamıştır. Eğitime ayrılan küresel maddi kaynak miktarı yılda yaklaşık 10-15 milyar dolar olduğuna göre, sağlık hizmetlerinde olduğu gibi buradaki açık da 25 milyar dolar kadardır. Ve tıpkı sağlık hizmetlerindeki gibi, bu artırılmış küresel maddi kaynak da yeni bir Küresel Eğitim Fonu üzerinden başarıyla akabilir.

50 milyar dolar yardım gerekiyor

Buna göre, yıllık fazladan 50 milyar dolar kadar bir para ile her yerdeki çocukların temel sağlık hizmetine ve eğitim imkanına erişmesi sağlanabilir. Dünya devletleri yeni Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında evrensel sağlık hizmeti ve evrensel kaliteli eğitim gibi iki hedefi zaten kabul etmiştir.

Yılda fazladan 50 milyar dolar bulmak zor değildir. Bunun yollarından biri gayri safi milli gelirinin sadece % 0.17'sini kalkınma yardımına ayıran ya da GSMH'nin % 0.7'si olan uluslararası hedefin kabaca dörtte birini kalkınma yardımı olarak veren benim ülkemi, yani ABD'yi hedef alır.

İsveç, Danimarka, Norveç, Hollanda, Lüksemburg, ve Birleşik Krallık'ın her biri GSMH'nin en az % 0.7'sini vermektedir. ABD de aynısını yapabilir ve yapmalıdır. Eğer bunu yaparsa GSMH'den ayrılacak fazladan % 0.53'lük pay yaklaşık 90 milyar dolar küresel maddi kaynak oluşturur.

ABD şu an GSMH'nin yaklaşık % 5'ini ya da yıllık yaklaşık 900 milyar doları, (Pentagon, CIA, gaziler ve diğerleri gibi) askeri harcamalara ayırmaktadır. Bunun en az 90 milyar dolarını kalkınma yardımına aktarabilir ve aktarmalıdır. Odak noktasının bu şekilde savaştan kalkınmaya kaydırılması ABD'nin güvenliğine ve küresel güvenliğe büyük destek sağlar. ABD'nin yakın zamanda Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da yaptığı savaşlar trilyonlarca dolara mal olmakla beraber, ulusal güvenliği güçlendirmek şöyle dursun, zayıflatmıştır.

Küresel zenginlerden vergi alınmalı

İkinci bir seçenek de servetlerini genellikle Karayip›lerdeki ve başka yerlerdeki vergi cennetlerinde saklayan küresel zenginlerden vergi almak olabilir. Bu vergi cennetlerinin çoğu İngiltere'nin denizaşırı bölgeleridir. Bunların büyük bölümü de Wall Street ve Londra ile bağlantılıdır. ABD ve Britanya hükümetleri vergi cennetlerini korumuştur çünkü parasını oralarda tutan zenginler kampanya bağışlarına veya politikacıların aile üyelerinin işe alınmasına da para ayırmaktadır.

Vergi cennetlerinden toplamda en az 21 trilyon doları bulan bu mevduatlardan küçük bir vergi alınması istenmelidir. Zengin ülkeler, bu yaptırıma uymayan vergi cennetlerini küresel finans piyasalarına erişimlerini kesmekle tehdit ederek böyle bir verginin alınmasını sağlayabilir. Elbette, vergi cennetleri ayrıca şeffaflığı sağlamalı ve vergi kaçırma ve kurumsal gizlilikle ilgili sıkı tedbirler de almalıdır. 21 trilyon dolar tutarındaki mevduattan alınacak yıllık % 0.25 oranında küçük bir mevduat vergisiyle bile yılda 50 milyar dolar maddi kaynak sağlanır. Her iki çözüm de mantıklıdır ve nispeten basit biçimde uygulanabilir. Bunlar Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nde yer alan yeni küresel taahhütleri destekler. Son Astana Ekonomik Forumu'nda, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev küresel sağlığı ve eğitimi desteklemek amacıyla denizaşırı mevduattan bir şekilde vergi alınması için çağrıda bulundu. Diğer dünya liderleri de onun yaptığı eylem çağrısına destek vermelidir.

ABD kaynak ayırmalıdır

Dünyamız son derece zengindir ve gezegendeki her çocuğun yaşama sağlıklı bir başlangıç yapması küresel sağlık ve eğitim fonlarıyla kolayca desteklenebilir. ABD'nin ziyan ettiği askeri harcamalardan küçük bir maddi kaynak ayrılarak ya da vergi cennetlerindeki mevduatlardan çok küçük bir vergi alınarak – ya da aşırı zenginlerin kendi yöntemleriyle para vermesi için benzer tedbirler alınarak – yoksul çocukların yaşam şansları hızla ve çarpıcı biçimde arttırılabilir ve dünya çok daha adil, daha güvenli ve daha üretken bir yer haline getirilebilir. Beklemek için hiçbir bahane yoktur.

Telif hakkı: Project Syndicate, 2016. **www.project-syndicate.org**